

Filozofski fakultet u Novom Sadu
Biblioteka

Pustolovine autorskog dela

Svetski dan knjige i autorskih prava

Novi Sad, 23. april 2021.

- ✓ Izabrali ste i formulisali temu rada ili knjige
- ✓ Prikupili ste i obradili građu
- ✓ Napisali ste rad ili knjigu
- ✓ Redigovanje
- ✓ Publikovanje
- ✓ Procena

Autor i njegovo delo

Autor

- fizičko lice koje je stvorilo autorsko delo, lice čije su ime, pseudonim ili znak naznačeni na primercima dela ili navedeni prilikom objavljivanja dela
- nosilac autorskog prava
- uživa moralna i imovinska prava u pogledu svog autorskog dela

Autorsko delo

- originalna duhovna tvorevina autora, izražena u određenoj formi, bez obzira na njegovu umetničku, naučnu ili drugu vrednost, njegovu namenu, veličinu, sadržinu i način ispoljavanja, kao i dopuštenost javnog saopštavanja njegove sadržine.
 - korišćenje radova i/ili reči drugih autora – adekvatno citiranje (doslovni citat, parafraza, rezime)

Autorsko pravo ili kopiraj

- pravni izraz koji se koristi za prava koja stvaraoци imaju nad svojom intelektualnom svojinom.
- zakonski i pravni propis ustanovljen da bi se zaštitila ekonomska prava nosioca autorskih prava
- obuhvata sva autorska dela, od knjiga, muzičkih dela, slika, skulptura i filmova do računarskih programa i baza podataka, reklama, mapa, tehničkih crteža i dizajna.

Intelektualna svojina –

tvorevine uma, pronalasci, književna i umetnička dela, patenti, dizaj, simboli, brendovi, logo...

Originalnost naučnog rada –

istraživanje koje proširuje granice znanja kroz razvoj značajnog dela, otkriće/unapređenje ili aplikaciju, koji su objavljeni u nacionalnim ili međunarodnim referentnim publikacijama ili su priznati kao patent.

Pristup znanju i nauci i zaštita autorskih prava su ljudska prava.

Autor ima isključivo pravo da

- štiti integritet svog dela
- se suprotstavlja izmenama svog dela od strane neovlašćenih lica ili da daje dozvolu za njegovu preradu
- da drugome dozvoli ili zabrani beleženje i umnožavanje svog dela u celosti ili delimično
- da drugome zabrani ili dozvoli stavljanje u promet originala ili umnoženih primeraka svog dela

Kopiraj je izvorno nastao kao sprečavanje piratskog izdavanja romana. Zakoni o autorskim pravima postoje za literarna dela, muzičke deonice i izvođenja, emisije i slike.
(Hil 2008, 193)

Prvo autorsko pravo – metod kontrole sadržaja

Zvala se *kopie* (*copye*) i stvorena je 1476. godine, kada je V. Kakston prvi put doneo štamparsku mašinu s pokretnim slovima u Englesku. Dvorska vlast je shvatila da je, zahvaljujući mašini, izvesnim autorima omogućeno da objavljuju pamflete protiv monarhije i donela zakon da svi štampari upišu imena, adrese i naslove koje žele da štampaju u državni registar, i ako bi to bilo odobreno, štampar je dobijao ovlašćenje da napravi *kopie*.

Autorska prava za celokupan pisani opus u većem delu sveta važi 50 godina od smrti autora (ili od nje-govog izdavanja, ako je u pitanju anonimno delo), ali u EU važi 70 godina.
(Hil 2008, 193)

Kopiraj se primenjuje bez obzira na to da li je delo stvoreno na tradicionalnom ili elektronskom mediju. (Hil 2008, 193)

Zakon o autorskom pravu u Jugoslaviji donet je prvi put 1929. godine.

Bibliografija

... Mora biti snabdevena podacima koji su standardizovani, a upravo poštovanje pravila o tome koji podaci sačinjavaju bibliografsku jedinicu daje, s jedne strane, ubedljivost stavovima na koje se autor poziva, a sa druge strane, omogućava proverljivost iznetog. (Kleut 2008, 40)

Prikupljanje građe

Izvori validni, predloženi pregledno i jasno = naučni rezultati proverljivi, zaključci prihvatljivi!

Citiranje

- etičko, pošteno korišćenje informacija u skladu sa pristojnim akademskim ponašanjem
 - dosledno navođenje reči autora, uz tačno označavanje dela i drugih relevantnih podataka
 - pravilno navođenje izvora informacija
 - citiraju se publikacije koje su uticale na određivanje prirode navedenog rada
 - informacije dobijene privatno ili iz poverljivih izvora ne smeju se navoditi bez eksplicitne, pismene dozvole autora izvora

Zašto je dobra bibliografija od suštinske važnosti? Jer pokazuje koliko ste ozbiljni kao naučnik. Šta je to dobra bibliografija? Ona koja pošteno i savesno prikazuje šta su osnovne postavke vašeg rada. Ona je svedok vaše učenosti. Vašim rezultatima se može verovati, a vi ste naučnik za poštovanje, znate o čemu pišete, znate svoje mesto u svetu nauke... Prvi zahtev koji ona treba da ispuni je da bude potpuno pouzdana... Sastavili ste dobru bibliografiju ukoliko možete da sumirate svaki citirani rad kao iz topa. (Laslo 2015: 22-23)

Citiranjem

- odajemo priznanje autorima i njihovim idejama
- dajemo kredibilitet i vrednost citiranom radu
- omogućavamo dalja istraživanja i razvoj nauke

Vrste citiranja

NAJČEŠĆI STILOVI BIBLIOGRAFSKOG CITIRANJA u akademskom pisanju u humanističkim i društvenim naukama:

- APA – stil citiranja koji je razvilo Američko udruženje psihologa (American Psychological Association - APA). Najviše se koristi u psihologiji, društvenim naukama. U svetu najčešće korišćen stil citiranja.
- MLA – stil je razvila Asocijacija za moderne jezike (Modern Language Association - MLA). Najviše se koristi u književnosti, lingvistici i umetnosti.
- Čikago (Chicago Style) – podržava dva sistema: 1) Sistem notacija i bibliografije (Notes and Bibliography) i 2) Sistem autor-datum (Author-date system). Vrlo je čest u domaćoj produkciji, u istoriji, društvenim i humanističkim naukama.

Obavezno je navesti stranice koje se citiraju, parafraziraju ili rezimiraju. Poštovanje ovih normi jedan je od načina da se obezbedi od plagijata (Kleut 2008, 72)

Primeri citiranja

Citiranje u tekstu:

APA (Ostler, 2008, str. 215)
MLA (Ostler 215)
Chicago (Ostler 2008, 215)

Citiranje na referensnoj strani:

APA Ostler, N. (2008). Carstva reči: jezička istorija sveta. Beograd: Geopoetika.
MLA Ostler, Nicholas. Carstva reči: jezička istorija sveta. Beograd: Geopoetika, 2008. Print.
Chicago 1. Ostler, Nicholas. Carstva reči: jezička istorija sveta. Beograd: Geopoetika, 2008.
Chicago 2. Ostler, Nicholas. 2008. Carstva reči. Beograd: Geopoetika.

Elektronski katalog COBISS vam može olakšati citiranje.
Izaberite stil.

База података | Ново претраживање

Претраживање > Резултати(1) > Погодак

Филозофски факултет, Нови Сад - сва одељења (ФФНС)

Цитирање

1. [Icons: list, plus, link, quote, email] Међубибл. поз.

Основни подаци | [Детаљни подаци](#)

Carstva reči : jezička istorija sveta
Ostler, Nicholas

Врста грађе - књига
Издавање и производња - Београд : Geopoetika, 2008
Језик - српски
ISBN - 978-86-7666-172-5
COBISS.SR-ID - 152305420

База података | Ново претраживање

Претраживање > Резултати(1)

Филозофски факултет, Нови Сад

Цитирање

... изабери цитирани формат

... изабери цитирани формат

APA (American Psychological Association 7th edition)

MLA (Modern Language Association 8th edition)

Harvard (Anglia Ruskin University)

BibTeX

RIS

1. [Icons: list, plus, link, quote, email] Међубибл. поз.

Основни подаци | [Детаљни подаци](#)

Carstva reči : jezička istorija sveta
Ostler, Nicholas

Врста грађе - књига
Издавање и производња - Београд : Geopoetika, 2008
Језик - српски
ISBN - 978-86-7666-172-5
COBISS.SR-ID - 152305420

База података | Ново претраживање

Претраживање > Резултати(1)

Филозофски факултет, Нови Сад

Цитирање

MLA (Modern Language Association 8th edition)

Ostler, Nicholas. *Carstva Reči : Jezička Istorija Sveta*. Geopoetika, 2008.

1. [Icons: list, plus, link, quote, email] Међубибл. поз.

Основни подаци | [Детаљни подаци](#)

Carstva reči : jezička istorija sveta
Ostler, Nicholas

Врста грађе - књига
Издавање и производња - Београд : Geopoetika, 2008
Језик - српски
ISBN - 978-86-7666-172-5
COBISS.SR-ID - 152305420

Plagiranje

- prisvajanje tuđih radova kao svojih
- preuzimanje / parafraziranje suštinskog dela rada drugog autora (bez navođenja)
- prisvajanje rezultata istraživanja drugog autora
- nije krivično delo ukoliko ne dovodi do materijalne koristi, ali podleže disciplinskoj i moralnoj odgovornosti
- krađa intelektualne svojine

PLAGIJARIZAM

korišćenje tuđih reči i njihovo predstavljanje kao svojih
(Enciklopedija Britanika)

Ithenticate, Turnitin, Copyscape, Digimarc Guardian, PlagTracker, PlagiarismDetect, PlagScan, Veriguide, Urkund, Copyleaks...
(programi za detekciju plagijarizma)

AUTOPLAGIJAT je obmanjivanje čitalaca da je naš stari rad originalan i nov. Autoplagijat je prevara.

KRŠENJE KOPIRAJTA
Samovoljni otvoreni pristup
Prestupnički otvoreni pristup
Piratski otvoreni pristup
Otvoreni pristup bez saglasnosti

Otvoreni pristup

OA literatura je dostupna online bez naknade i oslobođena većine ograničenja kopirajta i licenciranja. OA je u skladu sa kopirajtom (autorskim pravima). OA za dela pod kopirajtom zavise od saglasnosti vlasnika kopirajta. OA je moguć zahvaljujući online pristupu i saglasnosti vlasnika kopirajta. OA se uklapa sa svim vrstama recenziranja. OA literatura se ne proizvodi besplatno.

OTVORENI PRISTUP (OA – Open Access) definišemo kao sveobuhvatan izvor ljudskog znanja i kulturne baštine koji je potvrđen od naučne zajednice. (*Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu naučnom znanju*)

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, čl. 27:

„1. Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u dobrobiti koja otuda proističe.

2. Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svakog naučnog, književnog ili umetničkog dela čiji je on tvorac.”

Gratis OA – besplatan, ali mora se tražiti dozvola za nešto više od fer korišćenja

Libre OA – besplatan, uz neke dozvole kopirajta i korišćenja.

Zeleni OA – pristup koji daju repozitorijumi

Zlatni OA – ograničeni pristup koji daju časopisi

Prepoznamo dozvole autora

Zajedničko kreativno dobro.

CC je simbol koji se često sreće online. Znači da tekst, dokument, slika, muzičko delo, kurs, imaju licencu kreativnog udruženja. Reč je o dozvoli i uslovima korišćenja autorskog dela.

„Nijedan deo ove publikacije ne može se preštampati, reprodukovati ili upotrebiti u bilo kom obliku bez pisanog odobrenja autora, kao nosioca autorskog prava.“

Poštujemo autorska prava!

Ako nije drugačije navedeno,
ništa ne deliti,
ne menjati,
niti neovlašćeno koristiti.

the spectrum of rights

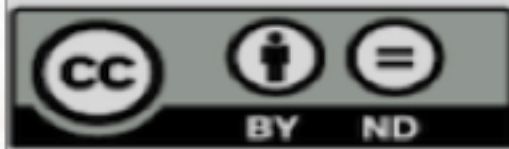

SLIKA: <http://tlinnovations.populr.me/copyright>

Simbol © označava „Copyright“.
Ukazuje da je autorsko pravo zadržano.

L I C E N C E

U S L O V I

Prisvajanje (*Attribution*). Drugi mogu da kopiraju, dele, prikažu, koriste ili obrade tvoje delo ukoliko tačno navedu tvoje ime kao ime autora

Bez izvedenih dela (*No Derivative Works*). Drugi mogu samo da kopiraju, dele, prikažu ili koriste autentičnu kopiju tvog dela, bez izmena

Deli pod istim uslovima (*Share Alike*). Drugi mogu da dele tvoje delo jedino pod licencom koja je identična sa licencom tvog dela

Nekomercijalno (*Non-Commercial*). Drugi mogu da kopiraju, dele, prikažu, koriste ili obrade tvoje delo ali isključivo u nekomercijalne svrhe

Publikovanje

- Prvo značenje izraza edicija, izdanje podrazumeva ustanovljavanje teksta na naučnom planu, radi njegovog širenja. Značenje se proširilo na reprodukciju teksta u vidu predmeta štampanog u određenom broju primeraka. Zamenom pojmova, izdanje počinje da označava sve primerke nekog štampanog teksta koji su se pojavili odjednom, kao celina.

- *Opštim terminom izdanje naziva se svako objavljivanje nekog teksta. Obuhvata određen broj primeraka (tiraž) štampan i povezan izjedna... (Ivić 2001, 228)*

- U svom bibliografskom značenju, izraz izdanje tačnije određuje ukupan broj primeraka odštampanih na osnovu istog sloga, a s namerom da se u isti mah puste u opticaj.

- Uobičajena je praksa da se dokumenti u papirnom obliku konvertuju u digitalni. Kao što prevodilac poseduje kopirajt na prevod, mada ne i na samo delo, tako osoba koja digitalizuje dokument im kopirajt nad digitalizovanim oblikom... Internet je otvorio mogućnost širokog objavljivanja bez prenošenja dela na komercijalnog izdavača. Različita su mišljenja da li kopirajt treba primenjivati i na tu vrstu publikacija...

Izdavačka delatnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu,

propisana Statutom ustanove (IV, čl. 20), i distribuiranje publikovanih izdanja, bliže su određeni sledećim dokumentima:

[Etički kodeks izdavaštva](#)

[Pravilnik o standardizaciji časopisa](#)

[Pravilnik o objavljivanju monografija u ediciji E-disertacija](#)

[Pravilnik o udžbenicima](#)

[Pravilnik o radu skriptarnice](#)

CIP (*Cataloging in Publication*). Preliminarni, skraćeni kataloški opis koji se pre objavljivanja izrađuje prema međunarodnim standardima, i sadrži najrelevantnije podatke o bibliografskim karakteristikama i sadržaju publikacije.

ISBN (*International Standard Book Number* - međunarodni standardni broj knjige). Jedinstveni međunarodni identifikator monografskih i drugih omeđenih publikacija; omogućava da se izdanje knjige u različitim oblicima, na različitim medijima, bilo štampani ili digitalni, jasno razlikuju; obezbeđujući da korisnici dobiju verziju koja im je potrebna.

U štampariji

- Autor dostavlja rukopis izdavaču / štamparu
- Prelom rukopisa
- Određivanje tiraža
- Izbor tehnike štampe
- Korektura teksta
- Štampanje teksta
- Povezivanje štampanog materijala

Ostali akteri

lektor, tehnički i likovni urednik, ilustrator
korica, korektor, štampar...

Autorski tabak. Jedinica mere pri izračunavanju obima rukopisa. Sadrži 30.000 grafičkih znakova i belina. Ako se broj strana rukopisa pomnoži sa brojem znakovana jednoj strani i podeli sa 30.000, dobiće se broj autorskih tabaka, na osnovu kojeg se obračunava i isplaćuje honorar autoru.

Obavezni primerci

- obaveza štampara da **7** primeraka svakog štampanog ili na drugi način umnoženog materijala dostavi Biblioteci Matice srpske i Univerzitetskoj biblioteci "Svetozar Marković"

U sklopu impresuma navodi se kataloški zapis CIP i međunarodni knjižni broj ISBN, koji se pribavljaju u nacionalnim bibliotekama - u Biblioteci Matice srpske ili Narodnoj biblioteci Srbije.

UDK. Na zahtev izdavača dodeljuje se broj UDK za članke i druge priloge iz stručnih časopisa i periodičnih zbornika. Izdavač ima obavezu da na publikaciji odštampa ovaj kataloški zapis, na vidnom mestu i bez ikakvih grafičkih izmena. Broj UDK je sredstvo da se numerički, na osnovu međunarodnog klasifikacionog decimalnog sistema, na univerzalno prepoznatljiv način iskaže kojoj oblasti ili naučnom polju pripada vaš rad.

Svetski dan knjige i autorskih prava, poznat i kao Međunarodni dan knjige i autorskih prava, obeležava se 23. aprila širom sveta pod UNESCO-voim inicijacijom, od 1995. godine.

Zašto baš 23. aprila?

23. april je simboličan dan za svetsku književnost. Na ovaj dan, 1616. godine, umrla su tri velikana svetske književnosti: Vilijem Šekspir, Migel de Servantes i Inka Garsilaso de la Vega. Takođe, 23. aprila rođeni su rusko-američki pisac Vladimir Nabokov (1899), islandski književnik i dobitnik Nobelove nagrade za književnost Haldour Laksnes (1902), francuski novelist Moris Drijon (1918), kolumbijski pisac Manuel Mehija Valjeho (1923).

U Španiji, dan knjige obeležava se na ovaj dan od 1923. godine u Servantesovu čast. U Kataloniji, po srednjovekovnom običaju i tradicionalnoj proslavi dana Svetog Đorđa, na ovoj dan muškarci su poklanjali ženama crvene ruže, dok su im one zauzvrat poklanjale knjige. Ta tradicija se do danas sačuvala u bogatom severoistočnom regionu Katalonije gde ljudi 23. aprila poklanjaju jedni drugima ružu ili knjigu u znak proslave ljubavi i kulture.

Ovo je dan kada se promoviše ljubav prema čitanju, knjigama i književnosti, posebno kod dece i mladih.

Podržava autore (pisce, prevodioce, ilustratore knjiga, urednike i druge), izdavače, knjižare i bibliotekare.

Svake godine bira se svetska prestonica knjige, koja raznim aktivnostima promoviše čitanje, knjige i autorska prava do 23. aprila sledeće godine. Ove godine, to je glavni grad Gruzije, Tbilisi.

Ključne reči

- Informaciona pismenost
- Fer korišćenje informacija
- Informaciona kompetencija
- Poštovanje autorskih prava

Kompetencija informacione pismenosti kombinacija je naših znanja, veština i stavova prema informacijama. Znam kada i zašto su mi potrebne informacije, gde da ih pronađem, kako da ih procenim, upravljam njima i koristim etički i legalno.

Slika: <https://sites.google.com/site/11w14dobby/home/character-analysis--hermione-granger>

- Ja sam informaciono pismena.
Koja je tvoja supermoć?

The University of Chicago, The Chicago Manual of Style Online. (2017). *Chicago-Style Citation Quick Guide*.

Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet. (12. novembar 2010). *Pravilnik o objavljivanju monografija u ediciji E-disertacija*.

Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet. (13. maj 2013). *Etički kodeks o objavljivanju radova i sprečavanju zloupotrebe podataka*.

Univezitetska biblioteka "Svetozar Marković". (14. januar 2021). *Citiranje literature i bibliografski alati*.

Univezitetska biblioteka "Svetozar Marković". (19. april 2021). *Uputstvo za doktorske disertacije*.

Vojislav Spaić, V. (1984). Savremena zaštita autorskog prava u svijetu i kod nas. U: Atanacković, P. (ured.) (1984). *Autorsko pravo i izdavači* (str. 11-15). Beograd: Poslovna zajednica izdavača i knjižara Jugoslavije.

WIPO - World Intellectual Property Organization. (2021).

Zakon o autorskom i srodnim pravima. *Službeni glasnik RS*, br. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 – odluka US i 66/2019.

Reference

American Library Association. (2000). *The Information Literacy Competency Standards for Higher Education*.

American Psychological Association. (2021). *APA Style*.

Biblioteka Matice srpske. *Informacije o oznaci CIP-a*.

California State University Channel Islands. (2021). *Digital Copyright Basics*

Creative Commons. (26. Avgust 2020).

Filipi Matutinović, S. (2013). *Naučne informacije u Srbiji*. Beograd: Univerzitetska biblioteka "Svetozar Marković".

Filipi Matutinović, S. *Autorska prava i otvoreni pristup informacijama*. [Power Point Presentation]

Ganc, Dž., Ročester, Dž. (2007) *Pirati digitalnog doba*. Beograd: Clio.

Harvard University. (2021). *Copyright and Fair Use*.

Hil, M. V. (2008). *Uticao informacije na društvo: ispitivanje njene priode, vrednosti i upotrebe*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije.

ISBN priručnik. – London : Međunarodna ISBN agencija, 2019.

Ivanić, D. (2001) *Osnovi tekstologije*. Beograd: Narodna knjiga-Alfa.

Kleut, M. (2008). *Научно дело од истраживања до штампе: техника научноистраживачког рада*. Нови Сад: Академска књига.

Laslo, P. (2015). *Научна комуникација: практични водич*. Београд: Центар за промоцију науке.

Milovanović, M. (1979). *Pisanje, uređivanje i štampanje*. Beograd: Tehnička knjiga.

Modern Language Association of America. MLA Style Center. (2021). *Citations by Format*.

Pravilnik o postupku, načinu vrednovanja i kvantitativnom iskazivanju naučnoistraživačkih rezultata istraživača Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

Privedile: Milica Bracić, Anda Almažan
Dizajn: Dušan Bracić

Hvala na pažnji!